
SOLYMOSSI-TARI EMŐKE¹

FÖLDES IMRÉT MÉLTATÓ KORÁBBI ÍRÁSAIBÓL

I. A 90 ÉVES FÖLDES IMRE KÖSZÖNTÉSE A ZENEAkadÉMIÁN (2024)

A 90 éves Földes Imre a tiszteletére rendezett ünnepségen, a Zeneakadémia rektori tanácstermében, 2024. március 12-én
(Fotó: Solymosi-Tari Emőke)

Földes Imre zenetörténész, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem legendás professzorát köszöntötték 90. születésnapja (2024. március 8.) alkalmából a Zeneakadémia Tanácstermében, 2024. március 12-én. Az ünnepség házigazdája dr. Kutnyánszky Csaba, az egyetem rektori feladatok ellátásával megbízott rektorhelyettese volt, továbbá jelen volt az intézmény több tanszékvezetője, jelenlegi és volt tanára. Az alábbiakban dr. Solymosi-Tari Emőke egyetemi docens, Földes Imre zeneakadémiai utóda köszöntőjét közöljük.

Kedves Tanár Úr! Kedves Ünneplők!

Az elmúlt hetekben hétpecsétetes titokként őriztük, hogy 34-en köszöntőt² írtunk Földes Imre tanár úr 90. születésnapjára. A szeretettel teli sorokból egy csinos kis kötet kerekedett, amelynek egyetlen nyomtatott példánya ott van már Tanár

---

¹ Solymosi-Tari Emőke (PhD) Széchenyi-díjas zenetörténész, habilitált egyetemi docens (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem), a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja (Művészetelméleti Tagozat)

² [90 ÉVES Földes Imre, a művészet tanítója – a tanítás művésze \(Szerkesztette: Jakab Géza\)](#) (Parlando 2024/2.)

Úrnál, ezért is fedhetem fel most a titkot. Tegnap este ezt a könyvecskét olvastam. Felemelő érzés volt, hogy mindaz, amivel Tanár Úr nekem olyan sokat adott, amivel olyan alapvetően és életre szólóan meghatározta a művészethez, sőt az egész élethez való viszonyomat, másoknak is becses kincs. Az írásokból árad a hála és a köszönet, sőt, egyfajta kiválasztottság érzése, amiben semmi túlzás nincs, hiszen aki Tanár Úr zenetörténet- vagy zeneelmélet óráin, illetve speciális kollégiumain részt vehetett, az valami egészen ritka ajándékot kapott.

Hogy mi a titka annak, hogy sokan akár 40-50 év múltán is a legnagyobb lelkesedéssel beszélnek Tanár Úr óráiról? Hogy a már ősz hajú, a zenei pályán hosszú évtizedeket eltöltött egykori tanítványok számára Tanár Úrnak a zenéhez és a művészetekhez való viszonyulása még ma is egyfajta mérce? 33 évvel ezelőtt készítettem egy interjút³ Tanár Úrral, abban mondta: „Boldog vagyok, hogy taníthatok. Bennem az munkál, hogy ha megismerek valamit, szeretném, ha más is megismerné, ha szépnek találok valamit, szeretném, ha más is szépnek találná.” E pár szóban benne van a rá jellemző, lankadatlan kíváncsiság, nyitottság, a megismerés igénye, ugyanakkor az átadás olthatatlan vágya is. Ha visszagondolok az óráira, talán az első dolog, ami eszembe jut, az az ellenállhatatlan, szinte a levegőben surrogó energia, amivel hatott ránk. Amikor ő elámult egy harmóniafordulattól, egy hangszerelési ötlettől, de persze ugyanígy egy festmény, egy szobor vagy egy épület valamely részletétől, akkor mi is elámultunk. Ha ő lelkesedett, lehetetlen volt nem lelkesedni vele. Delejes volt az átadásnak ez az intenzitása.

Mi-minden kell ahhoz, hogy az érték magas szintű megismerése és valóban felejthetetlen élményt jelentő, a teljes személyiségre, úgy is mondhatnám, a bal és a jobb agyféltekére egyaránt ható átadása megtörténjen? Először is az igényesség, ami nemcsak szakmai, hanem emberi vonatkozású is. Mert Tanár Úr minket sohasem csak egy tantárgyra akart oktatni, de még csak azzal sem elégedett meg, hogy a művészetek egységét, egymásra hatását felmutassa, hanem nevelni is akart bennünket, szemléletmódot, világlátást adva, pontosabban felkínálva nekünk, mert a befogadás szabadságát mindig meghagyta. Szigorú volt önmagával (például alapos munkával készült fel az órákra, hatalmas technikai apparátust megmozgatva, gondoljunk csak a rengeteg képre, amit kivetített, a lefényképezett kotta- és partitúra-oldalak ezreire, amiken követhettük a megszólaló zenét), szigorú volt velünk a vizsgákon (természetesen a mi érdekünkben, a mi jövőbeli munkánkhoz stabil alapot nyújtva), de maximalizmusa az emberi vonatkozásokra is kiterjedt. És most nemcsak a kis

---

³ <https://www.foldesimre.hu/>

tanulságos történetekre gondolok, amiket az órákon elmondott (és amelyeket mi a mai napig idézünk), hanem arra, ami sokkal fontosabb: a példára, amit élénk élt. Ebbe a tanítás magas minőségén túl az is beletartozott, ahogyan például a tanári páholyból figyelte a koncerteket, amilyen elképesztő aktivitással vett részt egy utazáson, ahogyan felhívta a figyelmünket egy színházi produkcióra vagy egy képzőművészeti kiállításra, vagy ahogyan odafordult valakihez, ha úgy érezte, hogy az illetőnek segítségre van szüksége.

Az igényessége kiterjedt arra is, hogy nekünk ne csak a részt, hanem az egészet is átadja. Az interjúban, amiből már idéztem, erről ezt mondta: „...függetlenül attól, melyik tárgy gazdája vagyunk, a teljességet kell átnyújtanunk és számon kérnünk. Mestereknek kell lennünk, mestereknek, a szó eredeti értelmében. Mindannyiunk kötelessége könyvet adni, újságot olvasásra bízni, múzeumba küldeni, és például egy Mozart-szonáta kapcsán az éppen abban az időben keletkezett, vele szoros összefüggést mutató Figaro házassága tanulmányozására buzdítani növendékeinket.” Tanár Úr ilyen igazi mesterünk volt, és erre az egységben való gondolkodásra tanított. És persze hiteles volt, mert amire buzdított minket, maga is azt cselekedte.

Nem melleleg sokan tőle tanultuk meg, hogy a tanítás valójában művészet, egy előadás pedig műalkotás, amelynek van művészi íve, csúcspontja, csattanója. Amikor az ő óráiról kijöttünk, olyan érzésünk volt, mint egy nagyszerű színházi előadás, vagy koncert után. Katartikus élmény volt. És ahogyan egy profi muzsikus képes arra, hogy előadásával újra és újra megteremtse a publikumban a felfedezés örömét és a katarzis érzését, ugyanígy Tanár Úr is képes volt lobogó lelkesedéssel újra felfedezni velünk valamit, amit előtte más diákcsoportokkal már százszor felfedezett. Szóval Tanár Úr valójában a tanítás művésze vagy virtuóza.

Amikor Tanár Úr 75 éves lett, köszöntőül egy 9 virágszálból álló virtuális csokrot adtam át neki⁴. Ugye a 3 szent szám, mesebeli szám, a 9 pedig 3-szor 3. Most ezekből a virágokból minden 10 esztendőre jut egy. Egy-egy száron néha több virág is nyílik. Mostani rövid köszöntőm végén csak hadd soroljam fel, akkor mire jutottam, hogyan próbáltam megragadni a Földes-jelenség titkát: 1. virágszál: lelkesedés, kíváncsiság, igényesség. 2. virágszál: a tudás átadásának vágya és a tudásvágy átadásának vágya. 3.: lépéstartás a korról. 4.: a minőség tisztelete. 5.: a tanítás mellett a nevelés vágya. 6.: szakmai alázat. 7. az egyszerűség varázsa. 8. virágszál: teljességre törekvés. És végül a 9. virágszál, amely a virágcsokor vezérszála: emberség.

---

4 Solymosi-Tari Emőke A 75 esztendő Földes Imre köszöntése (2009), az emlékezés III. fejezetében.

Most hadd adjam át ezt az orchideát, mely nem virtuális, hanem valódi, és amelyen – megszámláltam – 12 virág van, vagyis majd a 120. születésnapon megint elmondhatom, hogy minden 10 évre jut belőle egy...

Isten éltesse Tanár Urat még sokáig, erőben, egészségben, szeretetben, lelkesedésben, tanítványai lelkes körében!

Néhány fotó a 90 éves Földes Imre zeneakadémiai köszöntéséről

Földes Imre és Kutnyánszky Csaba
(Solymosi-Tari Emőke felvételei)

Földes Imre és Solymosi-Tari Emőke

II. A TANÍTÁS MŰVÉSZÉRŐL, AVAGY „...MAGA LESZ AZ UTÓDOM”⁵ (2024)

Hatalmas szerencsének, sőt valódi áldásnak tartom, hogy a Zeneakadémia Budapesti Tanárképző Intézetében három éven át Földes Imrénél tanulhattam zenetörténetet. Mindig az első sorban ültem, lehetőleg középen, és ittam a szavait, a mozdulatait. Emlékszem, még ha néha fáradt is voltam (reggel 8-kor az ember nincs mindig topon), az ő 120 perces előadásainak végére egészen felvillanyozódtam. Sziporkázó, magával ragadó órákat tartott, kivételes szellemi tágasságot adva. Nála teljes egységben voltak a művészetek, zenetörténet-óráin természetes módon jelentek meg az építészeti, képző- és iparművészeti párhuzamok. Sőt, sokszor kifejezetten az utóbbiak jellegzetességeinek ismertetésével kezdte egy-egy zenetörténeti stíluskorszak bemutatását. De mindig felvillantotta a művészeteknek a történelemmel, a filozófiával, a vallással való összefüggését is. Szemléletmódot, viszonyulást tanított, világképet adott, azon túl, hogy igen átgondoltan és széleskörűen alapozta meg a

---

⁵ Megjelent a [90 ÉVES Földes Imre, a művészet tanítója – a tanítás művésze \(Szerkesztette: Jakab Géza\)](#) c. jubileumi kötetben (2024).

zenetörténeti tudásunkat az ember előtti fizikai zenei jelenségektől kezdve a kortárs zenéig. Amit mondott, azt mindig illusztrálta is: nemcsak a zenei részleteket hallhattuk, hanem láthattuk a hozzájuk tartozó kottát, partitúrát is (1980-tól jártam hozzá; akkoriban a mainál jóval nagyobb munkát jelentett a rengeteg kotta lefényképezése, a diaképek elkészítése), és egy-egy fontosabb helyszínről csodás fotókat is, de persze festményeket, szobrokat, épületeket, mindent, amiről úgy gondolta, hogy általa közelebb kerülhetünk a témához. És micsoda izgatottsággal tudott ezekről is beszélni! Nemcsak a zenei nagyság iránt lelkesedett.

Amikor később felvettek a Zeneakadémia zenetudományi szakára, az ott tanultakat volt mire építenem. Ennek nagy volt a jelentősége, hiszen ott már nem kaptunk olyan egységes, kronologikusan felépített zenetörténet-oktatást, amit korábban Tanár Úrtól. Kaptunk viszont nagyszerű kurzusokat egy-egy témáról, és ezeket könnyű volt felhelyezni arra az erős vázrendszerre, amit Tanár Úr épített fel a fejünkben. Tanár Úr a teljes személyiségünkre akart hatni: nemcsak az értelmünkre, hanem az érzelmeinkre is. Úgy is mondhatnám, hogy nemcsak a bal agyféltekének dolgozott, hanem a jobb agyféltekének is, és éppen ezért maradtak meg oly sokunk emlékezetében olyan elevenen az órái. Példát mutatott az igényességével, a maximalizmusával, a felkészültségével, a sokoldalúságával, a becsületességével, a mindig lobogó lelkesedésével, sőt szenvedélyességével, a nyitottságával... Ez utóbbinál álljunk is meg egy pillanatra! Tanár Úr úgy tudott beszélni a kortárs zenéről, olyan izgalmassá és érdekessé tudta tenni azt a kompozíciót is, ami nekünk esetleg elsőre nem tetszett, olyan alapvető értéknek mutatta be azt, hogy egy új darabhoz kíváncsisággal próbáljunk meg közeledni, hogy egyszerűen fel sem merült, sőt azóta sem képzelhető el, hogy valamit csak azért, mert új, csak azért, mert szokatlan, elutasítsunk. Aki Földes-tanítvány volt, annak természetes (na jó, nyilván csak a fogékonyabbaknak az) ez a fajta nyitottság. Tanár Úr ezt valahogy belénk kódolta. De ugyanígy képes volt felkelteni az érdeklődést más művészetek iránt is, annyira, hogy máig érzem, a rangosabb képzőművészeti kiállításokon éppen úgy „ott kell lenni” (ott is vagyok), mint egy-egy különleges koncerten. Apropos koncert... Diákként rengeteg hangversenyre jártam, és a Zeneakadémia kakasülőjéről gyakran láttam Tanár Urat a tanári páholyban. (És milyen öröm, amikor manapság ugyanebben a páholyban mellette ülhetek...) Sokszor egészen előrehajolt, állát rátámasztotta a korlátra, úgy figyelt, teljesen átadva magát a produkciónak. A puszta jelenlétével is példát mutatott. Ő igazán hiteles, amikor arról beszél (gyakran

tette ezt és teszi ma is), hogy milyen fontos az élő zene hallgatása, a hangversenyre járás.

Tanár Úr kivételes hatásfokkal formálta tehát a zenéhez és általában a művészetekhez való viszonyunkat. De a munkához való viszonyunkat is, hiszen mindig teljes erőbedobással dolgozott, és ezzel természetes módon alakította ki sokunkban annak az igényét, hogy a feladatunkat a lehető legjobban törekedjünk elvégezni.

Csodálatos volt látni a rá oly jellemző élénk kíváncsiságot, a minden új iránti érdeklődést. Sohasem felejttem el, amikor valamilyen közös szövegírói munkánk miatt Tanár Úr (körülbelül három évtizeddel ezelőtt) eljött hozzánk a lakásunkra. Férjem magas szintű informatikai tudása miatt számomra természetes volt, hogy igen korán, a legtöbb kollégámnál jóval korábban ismertem meg például a szövegszerkesztő használatát.

Amikor Tanár Úrral dolgoztunk, akkor is a számítógépet használtam. Tanár Úr nem tudott betelni azzal, amit látott. Valósággal repesett. Rögvest megérezte a komputer adta beláthatatlan lehetőségeket. Szuperszonikus sebességgel sajátította el a számítógéphasználatot, férjemet is megkérte, segítsen neki egy sokrétűen használható katalógust kiépíteni a kolosszális méretű lemezgyűjteményéhez. És azóta hol jár már...! Messze hagyott sokunkat, akik fiatalabbak vagyunk nála. Milyen jó, hogy elkészült a honlapja, és mennyi kincset oszt meg általa velünk ma is! Amikor ott ültem az óráin az első sorban, és ámuldoztam, hogy milyen érdekes a zenetörténet, két dolgot határoztam el. Az egyik, hogy elvégzem a zenetudományi szakot, hogy mindabban, amit tőle tanultam, még jobban elmélyedhessek. A másik, hogy életem során igyekszem hozzá hasonló igényességgel és az övéhez hasonló intellektuális és emocionális hatással dolgozni. Pályámat zenei szakújságíróként kezdtem, de minden sikerem ellenére is arra vágytam, hogy taníthassak. Amikor aztán (1995-ben) elkezdtem zeneirodalmat tanítani a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskolában, hatalmas lelkesedéssel fogtam a munkához. Igyekeztem az órákat a lehető legélményszerűbbé tenni, és amikor rám is olyan csillogó szemekkel néztek vissza az órákon, ahogyan korábban mi néztünk Tanár Úrra, akkor tudtam, jó úton járok. Én is készítettem zeneválogatásokat, amelyeket – Tanár Úrhoz hasonlóan – kazettára másoltam, és ugyanúgy a zenék felismerését tartottam legfontosabbnak, mint Tanár Úr. Elvégre mit ér a lexikális tudás, ha

maga a zene nem itatja át az érzelmeinket, a gondolatainkat? Én is összeállítottam szöveggyűjteményeket, amelyeket magam fénymásoltam, aztán a lapokat otthon szortíroztam és fűztem össze, hogy a diákjaimnak kioszthassam. A példa, Tanár Úr példája mindig ott lebegett előttem, anélkül, hogy utánozni akartam volna őt. De hát ez is beletartozott a példába: Tanár Úr mindig is azt sugallta, hogy mindenkinek a saját egyéni adottságai és belső meggyőződése szerint kell dolgoznia. Egy adott feladatot sokféleképpen lehet jól elvégezni.

Valamikor 2001 táján Tanár Úr felhívott telefonon, és kérte, mielőbb látogassam meg, mert beszélni akar velem. Mondtam neki, hát beszéljünk most... Nem, nem, mondta, ez olyan természetű dolog, amihez személyesen kell találkozunk. Amikor megérkeztem hozzá, leültetett, megkínált sajtos tallérral (természetesen Ziegler-félével, ami a kedvence), majd nagyjából a második mondatával közölte (akkor még magázódtunk): „Hamarosan nyugdíjba megyek, megnéztem a fiatal kollégák munkáját, és úgy döntöttem, maga lesz az utódom.” Pont. Nem kérdezte meg, hogy én mit gondolok erről, bár nem is lett volna sok értelme, mert meg sem tudtam szólalni a meglepetéstől és a megtiszteltetéstől. Mint mindent, Tanár Úr az én főiskolai tanításba való bevezetésemet is tudatosan építette fel. Az első évben egy, aztán két évfolyamot adott át nekem, míg végül – amikor elérkezett nyugdíjazásának ideje – rám bízta mind a három évfolyamot. Emellett újra beültem az óráira. Ugyanúgy jegyzeteltem, mintha hallgató lettem volna. Csoda volt számomra ez az „ismétlő kurzus”, hiszen láthattam, hogy Tanár Úr lelkesedése az eltelt két évtizedben mit sem változott, ugyanakkor a tudása még tovább gazdagodott, és az illusztrációkhoz felhasznált technika is naprakészebbé vált (egyre több lett a filmes szemléltetés). No és ekkor tanultam meg, milyen az igazi tanári profizmus. Ahogyan a karmesternek egy opera századik előadásán is ugyanúgy meg kell teremtenie a katarzist, egy tanárnak is éppen olyan frissen kell rácsodálkoznia a tanított remekműre a sokadik alkalommal, mint először. A diák így éli meg a közös felfedezés örömét, amit aztán sokáig a szívében őriz. Tanár Úrnál a tanítás tehát évtizedek elteltével sem vált rutinná, mindig meg tudott újulni, és mindig képes volt arra, hogy a teljes személyiségevel vegyen részt a folyamatban. Ez nemcsak abban nyilvánult meg, ahogyan a művekre egész valójával reagált, vagy ahogyan ráirányította a figyelmünket egy-egy meglepő vagy kiemelkedően mesteri részletre, hanem az órákba becsempésztett apró emberi történetekben, anekdotákban is. Nevelt, növelt minket, nemcsak oktatott. Bámulatos

ritmusérzéssel építette fel az órákat: pontosan érezte, mikor kell felpörgetni valamit, vagy hogy miből mennyi elég. Tőle tanultam meg, hogy egy tanóra is műalkotás, annak is megvan a maga művészi íve, csúcspontja, csattanója. És ezt előre meg kell tervezni, ki kell találni, fel kell rá készülni. Tanár Úr a művésze, sőt igazi virtuóza volt a tanításnak, az előadástartásnak.

Solymosi-Tari Emőke, Földes Imre és felesége, dr. Vadász Zsuzsanna

Azóta már majdnem negyedszázada, hogy a Zeneakadémián tanítok. Amikor néha ellankadnék, mindig megjelenik előttem Tanár Úr élénk tekintete, és főleg az a megingathatatlan hit, az az elképesztő energia, ami áradt belőle tanításkor. És valami megmagyarázhatatlan csoda folytán ez a hit és energia belém költözik, és a fáradtság egy pillanat alatt eltűnik. Persze, a diákok érdeklődése, kedvessége is közrejátszik ebben, de tény, hogy sokszor egy-egy óra végén frissebb leszek, mint amilyen az elején voltam. És erről a csodás jelenségről mindig úgy gondolom, hogy ez is Tanár Úr tanításának máig tartó hatása. Mert ilyenkor a szeretet az, ami legyőzi a fáradtságot. A zene iránti szeretet, a diákok iránti szeretet, a tudás és az élmény átadásának szeretete és legyőzhetetlen vágya. És ha már szeretet... Életem egy igen nehéz periódusában Tanár Úr és a felesége, Zsuzsa (akit nemrég veszítettünk el) emberileg is szoroson mellettem álltak, fokozottan odafigyeltek rám, amit nem tudok eléggé megköszönni.

Közismert, hogy Tanár Úr mennyire szerette a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatban végzett munkáját is. Ahogyan legendás rádiósorozataiban, a TIT-előadásokban is fel akarta kelteni a zene előadásokban is fel akarta kelteni a zene iránti érdeklődést, és nem egyszerűen ismeret, hanem személyiségformáló élményt akart adni. Így aztán azt is nagy megtiszteltetésnek éreztem, amikor arra kért, tartsunk a TIT-ben közösen egy nagyszabású

zenetörténet-sorozatot. Úgy gondolta, nagyjából ugyanazokat a témákat fogjuk érinteni, mint a főiskolai tanításban, de még részletesebben, még több impressziót adva. Azt persze akkor talán még ő sem sejtette, hogy ez egy hatéves sorozat lesz, vagyis dupla olyan hosszú, mint a főiskolai kurzus! Életem egyik legösszetettebb, ugyanakkor leghasznosabb munkája volt ez, amelynek eredményeit a mai napig számtalan formában tudom hasznosítani. Akkor persze komoly erőfeszítést jelentett, hogy a felnőtt (nem zenei pályára készülő) közönséget a lehető legérdekesebben, a lehető legtöbb hangzó és vizuális szemléltetést nyújtva, figyelmüket minél erősebben megragadva vezessem be az adott korszakba, az adott zeneszerző életművébe.

Éjszakákon át keresgéltem a képeket, amiket érdemes kivetíteni, órákon át hallgattam a zeneműveket, hogy vajon melyik rész lenne a hallgatók számára a legemlékezetesebb, vagy hogy melyik operarendezést, melyik hangverseny filmfelvételét válasszam, szóval ugyanazzal az igénnyel közelítettem meg a feladatot, ahogy Tanár Úrtól láttam. Mindig meghallgattuk egymás előadásait, hogy teljes egységben tudjunk dolgozni. El lehet képzelni, mekkora feladat volt ez: ugyanannak a közönségnek minden második előadást én tartottam. A lécs magasan volt, és sok-sok munka kellett az átugrásához. Ez volt a legjobb iskola számomra mind a tanításhoz, mind a koncertszerkesztéshez és vezetéshez. Tanár Úr – és mennyire jellemző rá ez is – mindig elmondta az előadásaim után, hogy mi minden tetszett neki, esetleg apró kis javítanivalókat is javasolt, például felhívta a figyelmemet arra, hogy egy-egy német szót hogyan kell helyesen hangsúlyozni. Igen, ilyen apróságokra is odafigyelt.

Földes Imre és Solymosi-Tari Emőke

Ha már a dicséretnél tartunk: Tanár Úr a mai napig a koncertek után is szinte minden alkalommal gratulál a művészeknek, és mindig meg is mondja, mi az, ami annyira magával ragadta. Ezt nekünk is elmagyarázta egy zenetörténet órán: ha őszintén el akarunk ismerni valakit, nem elég azt mondani: 72 „gratulálok”, hanem konkrétumokat kell mondani, pontosan megnevezni néhány dolgot, ami különösen tetszett, és persze esetleg azt is, amit másképp képzelnénk, persze jóindulattal, segíteni akarással.

Hogy koncertszerkesztői, műsorvezetői munkámban mennyit köszönhetek Tanár Úrnak, azt most csak röviden érzékeltetném. Azokat a különleges művészeti sorozatokat, amelyeket szerkeszték és vezettek (a Pastorale címűt 27 éve, a Felfedezőúton címűt pedig 12 éve) és amelyekben a társművészetek is helyet kapnak a zene mellett, aligha tudtam volna létrehozni Tanár Úr szemléletalkító hatása nélkül. Eddig közel hétszáz ilyen produkciót találtam ki és vezettem le a színpadon, több százezer (a tévéadásoknak köszönhetően valószínűleg már milliónyi) nézőnek, és óriási öröm számomra, hogy Tanár Úr – gyakran a feleségével együtt – sok ilyen előadásra eljött, és utána mosolyogva, csillogó szemmel fejezte ki, mennyire elégedett. Amikor láttam az őszinte lelkesedést és a tanári büszkeséget az arcán, az kimondhatatlan örömmel töltött el. Ilyenkor úgy éreztem, emiatt is érdemes volt éjszakákon át dolgozni azért, hogy a lehető legjobban valósítsam meg azt, amit megálmodtam. Mindig is tudatában voltam, hogy az ő tanításának milyen nagy része van az én eredményeimben.

1991-ben készítettem vele egy interjút a Parlandónak. A címe egy tőle származó idézet volt: „...Ha szépnek találok valamit, szeretném, ha más is szépnek találná” (Parlando 1991. 2. szám, 9-13.) Mondhatnám, ilyen egyszerű Földes Imre titka, de persze – mint jelen írásom is mutatja – a csoda sok mindenből áll össze.

Drága Tanár Úr! Isten éltesse még nagyon sokáig, erőben, egészségben, lelkesedésben, valamennyiünk örömeire és épülésére! Ui. Amikor Tanár Úr 75 éves lett, hosszabb köszöntőt mondtam a tiszteletére, amely szintén megjelent a Parlandóban. Kilenc virtuális virágszálat adtam át neki ebben.

III.

A 75 ESZTENDŐS FÖLDES IMRE KÖSZÖNTÉSE⁶ (2009)

*Tisztelt Tanár Úr, kedves Imre!
Kedves Kollégák!*

Egyszer valaki arról beszélt nekem, hogy egy híres professzor névjegyén semmi más nem szerepelt, csak a neve. Nem állt ott az egyetem megnevezése, ahol tanított, nem voltak felsorolva a címei, fokozatai. Vajon lehet-e annál többet elérni az életben, ha valakinek a neve – ahogy mondani szokták – fogalommá válik, és önmagában megad minden szükséges információt?

Nem tudom, hogy Földes Imre névjegyén mi áll, azt sem tudom, hogy szokott-e efféle kis kártyákat osztogatni. Kapcsolatunk túl régi (közel három évtizedes) és szoros ahhoz, hogy valaha is szükség lett volna közöttünk névjegycserére. De abban biztos vagyok, hogy Földes Imre névjegyére is elegendő lenne a nevét rányomtatni. Mert ez a név is fogalommá vált, amely sokakban kelti nagyjából ugyanazt a képzetet.

Mi minden jelenik meg a tudatunkban, amikor meghalljuk, vagy meglátjuk Földes Imre nevét? Nyilván lehetetlen mindent felsorolni, de én most kiemelek egy kisebb csokorra valót. Mivel egy virágcsokornak – állítólag – páratlan számú virágból kell állnia, kilenc virágszálat kötöttem egybe. A 3 szent szám, mesebeli szám, a 9 pedig háromszor három...

Első virágszál, amelyen rögtön három virág nyílik: lelkesedés, kíváncsiság, igényesség. E három nem választható külön. Földes Imre lelkes ember. Ha csinál valamit, azt szívvel-lélekkel, teljes odaadással teszi. Tanári és tudományos tevékenységét ez a lelkesedés, ez az érzelmektől átítatottság jellemzi, és ettől érezzük olyannyira személyesnek. Egy pszichológus írásában olvastam, hogy egy tanár csak azt tudja megtanítani, amit a saját személyiségén, a saját érzelmein és intellektusán átszűrt. Amit Földes Tanár Úrtól kaptunk és kapunk, az csupa ilyen, az ő színes, gazdag személyiségén átszűrt tudás. Magas érzelmi hőfokon adja át, s éppen ezért lesz bennünk, befogadókban maradandó.

---

⁶ Elhangzott a Zenetanárok Társasága választmányi ülésén, 2009. március 16-án. (Parlando 2009/3.)

Hiszen – ahogyan az agy kutatásból is tudjuk (no meg magunk is tapasztalhatjuk) – azt jegyezzük meg könnyen, amihez valamilyen érzelem kötődik.

A Tanár Úr kíváncsi volt egész életében, és most is kíváncsi. Azt mondják, az ember addig marad fiatal, ameddig megőrzi a kíváncsiságát. Bizonyára ő is ettől ilyen fiatal. Érdekli minden, ami értékes, és azt is tudni akarja, mitől értékes. Szeret a dolgok mélyére nézni, felfedezni a belső összefüggéseket, hiszen ezektől lesz az egész olyan, amilyen. Ha valami nem egészen tiszta számára, nem rest elővenni lexikonok és szakkönyvek garmadáját, no meg telefonon felhívni a téma specialistáját. (Nehéz lenne megmondani, hogy ez az attitűd inkább kíváncsiságból, vagy inkább szakmai igényességből ered-e. Nyilván mindkettőből.) Amint megvan a válasz, s így helyére kerül a hiányzó mozaik, a Tanár Úr óriási intellektuális örömet él át. S amikor beszámol egy-egy felfedezéséről (például arról, amikor a hangrendszerek logikáját tanulmányozva megtudta egy sinológustól, hogy a kínai *pien* szó nem vendéget jelent, hanem olyan valamit, ami destruktív módon megváltoztatja a fennálló rendet), öröme átragad a hallgatóira, akik maguk is éhesek lesznek hasonló intellektuális örömökre.

Második virágszál, amelyen két virág nyílik: a tudás átadásának vágya és a tudásvágy átadásának vágya. A Tanár Úrban végtelenül erős vágy él arra, hogy tudását, tapasztalatait továbbadja. Egyszer készítettem vele egy interjút (*Parlando*, 1991/2. 9-13.). Az írás címe egy tőle vett idézet lett, amely egyúttal egész tanári tevékenységének is mottója: „Ha szépnek találok valamit, szeretném, ha más is szépnek találná...” Amikor tanított minket, látszott rajta, hogy az egyik legnagyobb nehézség számára az, hogy „visszafogja magát”, hiszen az adott időkeretben nem mondhat el mindent, amit életében a szóban forgó témáról megtanult, vagy amire rájött. Figyelmeztetett is minket, hogy majd meglátjuk, a tanításban azt lesz legnehezebb eldönteni, hogy az ember mit *ne* mondjon el. (Én is egyre jobban szenvedek attól, hogy kevés az idő, nem tudok mindent átadni. De legalább e nehézség nem ért váratlanul...) A Tanár Úrnak nem elég, hogy átadja nekünk a tudást. Számára az is cél, hogy mi is vágyjunk a tudásra. Akkor is, amikor tőle függetlenül tevékenykedünk. Szerintem számára az lehet az egyik legnagyobb öröm, ha azt hallja vagy látja, hogy egykori tanítványai a tudásnak, a megértésnek, a lényeglátásnak, az összefüggések felismerésének hasonlóan szenvedélyes vágyával közelednek egy témához, mint amilyen szenvedélyes vággyal ő maga közeledett és közeledik ma is.

Harmadik virágszál: lépéstartás a korrall. Földes Imre az, akire bizton számíthatunk, ha a zenetörténet legújabb produktumairól szeretnénk valamit megtudni. Ő az, aki ott van minden bemutatón, aki nyitott szívvel és intellektussal, egy gyermek felfedezőkedvével hallgat meg minden újdonságot, a legcsekélyebb előítélet nélkül. És csodák csodájára ezt a nyitottságot és frissességet is képes átragasztani a tanítványaira. (Az, hogy én idén, 2009 tavaszán a III. éves hallgatóimnak egy 2008-ban bemutatott operát tanítok a zenetörténeti kurzus lezárásaként, elsősorban annak köszönhető, hogy Földes Imréhez jártam.)

Negyedik virágszál: a minőség tisztelete. A Tanár Úr egész életével, habitusával azt üzeni: a dolgokat csak a legmagasabb minőségben érdemes csinálni. Arra pedig, aki így csinálja, oda kell figyelni. Emlékszem, mennyire fontosnak tartotta, hogy a meghallgatott műrészletek előadójáról is ejtsen néhány szót. Nemcsak azért, mert a kottapapíroson lévő zenemű interpretátor nélkül nem jut el a közönséghez, hanem azért is, mert azt akarta, hogy mi magunk is megérezzük a minőségbeli különbségeket. Aki járt a Tanár Úrhoz, sohasem tudja elfelejteni, ahogyan például Kathleen Ferrier művészetéről beszélt.

Ötödik virágszál: a tanítás mellett a nevelés vágya. Amikor leendő utódként, akkor már több éves tapasztalattal rendelkező tanárként beültem az óráira, döbbenet tapasztaltam, hogy az első évfolyam első óráján egyetlen szó sem esett a zenetörténetről. Emberi kérdésekről annál több. Röviden úgy mondhatnám: a Tanár Úr „osztályfőnöki órát” tartott közel 120 percen át körülbelül 50 diáknak, akiket akkor látott életében először. És abban, amit elmondott, életre szóló útravalók voltak. Később is, amikor igencsak intenzív zenetörténet órákat tartott, ha az éppen tárgyalt téma ehhez apropót adott, a nagybetűs életről kezdett beszélni, elmesélve saját élményét, tapasztalatát, vagy valaki másét, ha azt tanulságosnak tartotta. Ilyenkor tökéletes csönd lett a teremben, hiszen az Élet mindenkit érdekel, még azt is, akit a *Goldberg-variációk* formai felépítése hidegen hagy. Az efféle tanári mentalitás fontos példa annak, aki később maga is tanítani akar.

Hatodik virágszál: szakmai alázat. Igen, ez is azonnal megjelenik, amikor a Tanár Úrra gondolunk. Mert nem kevés szakmai alázat kell ahhoz, hogy valaki elmenjen az egyszerű, zeneileg képzetlen emberek közé, és beavassa őket a zene

titkaiba. Ahhoz is kellett persze alázat, hogy a Zeneakadémián, hosszú évtizedeken keresztül, az újabb és újabb diákgenerációknak ugyanazzal a lelkesedéssel, frissességgel beszéljen a zenéről. Képes volt úgy hallgatni egy általa már százszor hallott és végigelemzett darabot, mintha először hallaná, ezáltal is segítve, hogy megszülessen bennünk a nagy élmény. Az a nagy élmény, amely benne is megszületett először, és megszületett újra és újra, amikor a darabot növendékeivel megismertette.

Hetedik virágszál: az egyszerűség varázsa. Földes Imre életművének lényege az előadásában rejtezik. Az egyszeri, mindig más, megismételhetetlenül egyedi előadásokban. Minden előadás egy önálló műremek, önmagában is művészi alkotás, és különösen nagy előnye az aktualitás. Egy előadáson el lehet mondani azt a kutatási eredményt, amit az ember az előző heti konferencián hallott, vagy azt az érzést, amit a darab aznap reggel keltett benne. Az, hogy valaki előadásokon keresztül adja át a tudását, azt is jelenti, hogy állandóan megújuló tudást, látásmódot, érzelmi viszonyulást ad át, márpedig ez a Tanár Úrnak elsőrendűen fontos. Ezért aztán kissé viszolyog is attól, hogy a tudását leírja. A leírt tudás ugyanis megmerevedik, nem lehet egy hónap, egy év múlva továbbfejleszteni, ott van a papírra nyomtatva, és ha egy-két lábjegyzetet túlhaladott az idő, az a Tanár Úr számára már valóságos tragédia...

Nyolcadik virágszál: teljességre törekvés. A Zeneakadémia Tanárképző Intézetében Földes Tanár Úr átfogó képet nyújtott a zene történetéről, a fizikai és biológiai zeneiségtől napjaink legújabb irányzataiig. A hároméves tananyag – 56 órányi, nagy gonddal kiválasztott zenehallgatási anyaggal, a zenei részletekhez tartozó eredeti és magyar nyelvű szöveggel, több száz oldalnyi olvasmányanyaggal – és az a mód, ahogyan ezt (az építészettel és a képzőművészettel való kapcsolat rendszerében) elénk tárta, mintaképe az egységes koncepció alapján történő oktatásnak. E három év végighallgatása (és végigtanulása, mert szerencsére a Tanár Úrnál keményen kellett készülni a vizsgákra) megbízható stílusismeretet adott, és később biztos alapot jelentett, amikor a Zeneakadémia zenetudományi szakán elmélyedtünk egy-egy korszakban, egy-egy műfajban. (Sokszor elgondolkoztam azon, hogy ha nem jártam volna a Tanárképző Intézetben Földes Imre zenetörténet óráira, mennyivel nehezebb dolgom lett volna később.)

Kilencedik virágszál, és minden bizonnyal ez a csokorban a vezérszál: emberség. Földes Tanár Úr kisugárzása minden bizonnyal azért is olyan varázslatos és ellenállhatatlan, mert nála mindennek középpontjában az ember áll. Az ember – a maga tehetségével, érzékenységgel és gyengeséggel. Sohasem felejttem el, amikor egy vizsgán, ahol megfigyelőként lehettem jelen, a Tanár Úr tréfásnak szánt, valóban ártatlan megjegyzésétől egy fiatalember megbántódott. Általában könnyen túltesszük magunkat az ilyesmin: „Istenem, kicsit túl érzékeny a fiú, nincs humora, de másnapra úgyis elfelejti...” Ám a Tanár Úr láthatólag igencsak szívére vette a dolgot. Otthagytott csapot-papot, kiment a fiatalember után, és hosszasan beszélt vele, hogy az megértse, elhiggye, a Tanár Úr nem akart neki fájdalmat okozni. Hogy ez apróság? Nem. Ez a legfontosabb, ha emberekkel kell bánnunk, pláne, ha zenészpálántákat kell nevelgetnünk. Nem csak szeretnünk, de tisztelnünk is kell őket. (Azóta sokszor eszembe jutott ez az eset, és nagy gonddal ügyelek arra, hogy egy humorosnak szánt mondattal, netán egy keményebb rendreutasítással meg ne bántsak valakit. Ha pedig látom a diák szemén, hogy mégiscsak elevenébe találtam, nem szégyellek elnézést kérni. Biztos vagyok benne, hogy ha nem lett volna előttem a Tanár Úr példája, ezt csak keserves leckék árán tudtam volna megtanulni.) Az emberség, a másik iránti tisztelet megnyilvánulása az is, hogy egy-egy produkció után Tanár Úrnak mindig van néhány kedves szava a fellépő művészhez, az előadást tartó tudóshoz. Ő ugyanis tudja, hogy mennyire fontos a visszajelzés, az elismerés.

Az „elismerés” talán éppen jó végszó ehhez a rövid felsoroláshoz, amit csak abbahagyni lehet, befejezni nem. Mert ugyan arra a bizonyos névjegyre tényleg elegendő lenne odaírni a nevet: Földes Imre, annak pontos felsorolásához, hogy e név mit takar, és hogy mi, akik a tanítványai lehettünk, vagy éppen vagyunk, mi-mindent kaptunk tőle, vaskos kötetet lehetne (és kellene is) írni. Most tehát átadom ezt a néhány szál képzeletbeli virágot, tudva, hogy egy igazán méltó nagyságú csokor be sem férne ebbe a terembe.

A Zenetanárok Társasága nevében is jó egészségben, lankadatlan kíváncsiságban eltöltött, sok-sok további esztendő-t kívánok Tanár Úrnak, mindannyiunk örömére.